

OTDK-DOLGOZAT

Galambos Éva
MSC

2013

**WEKERLE SÁNDOR ÉLETÚTJÁNAK ÉS KORA GAZDASÁGI
ÉLETÉNEK BEMUTATÁSA**

THE ECONOMICAL ERA AND OEUVRE OF SÁNDOR WEKERLE

Galambos Éva

Kézirat lezárása: 2012. december 7

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	3
2. Wekerle Sándor életútja és munkássága	4
2.1. Az első Wekerle kormány	6
2.2. A második Wekerle kormány	8
2.3. A harmadik Wekerle kormány	10
3. Wekerle Sándor kora gazdasági életének bemutatása	13
4. Wekerle Sándor kitüntetései	23
4.1. Díszpolgár	23
4.2. Wekerle Sándor, a művész	24
5. Wekerle Sándor, a Szabadkőműves	25
6. Wekerle három csodája	26
6.1. Gazdaságstratégia	27
6.2. Aranyvaluta	27
6.3. Államhitelek	28
7. Összefoglaló - Magyar és Angol nyelvű	29
8. Forrás	30

1. BEVEZETÉS

Örömmel vállaltam azt a feladatot, hogy egy méltatlanul elfelejtett gazdasági szakembert Wekerle Sándor munkásságát feldolgozzam. Ezúton is szeretnék tisztelegni életműve ekképp adózni Neki.

Egy olyan személyiséget emelünk ki, aki a jelen korban is szükség lenne, hiszen nemzeti öntudata, önzetlensége, szakértelme kiemeli Őt a kortárs politikus társai közül és követendő példaként emeli elénk.

Pályázatom építőköve a Móri Wekerle Sándor Múzeum, ahol részletesen bemutatásra kerül a kor, a személyiség és az életmű. Kutatásom személyes tapasztalás, a kor történelmének-gazdaságának vizsgálata, a Múzeum által fénymásolt dokumentációk. A gyűjtést az Internet adta lehetőségekkel illetve német és egyéb országok statisztikáival, adataival egészítettem ki. Munkám során ellenállásba nem ütköztem, de több helyen csodálkozva néztek rám, hogy mikkel nem foglalkozom. Mások számára „Wekerle” csak egy külvárosi lakótelep, sokan azt se tudták kiről kapta a nevét. Hihetetlennek tűnt számukra, hogy egyesek kutatnak a múlt után, van bennem erő ehhez.

A 19-edik század végéről és a 20-dik század elejéről szerzett tömérdek információ és adat megmutatta nekem, hogy Magyarország a századforduló hajnalán egy csodálatos hely volt, ahol a gazdasági és társadalmi fejlődés egyaránt virágzott: munkalehetőség, beruházási kedv, kultúra és demokrácia. Irigylésre méltó évek voltak ezek.

Wekerle Sándor munkássága sajnos nem közismert a kortárs emberek előtt, ezért úgy gondolom, pályázatom is szélesebb körben megismerteti pályafutását. Bízom benne, hogy munkám nem csak a könyvtár anyagát gyarapítja majd, hanem szélesebb látókörrrel ajándékoz meg minket.

Egy ország gazdaságát nem elég számokban vizsgálni, alá kell merülni és megvizsgálni azt emberi magasságokból. A tapasztalást nem lehet maszkírozni, hamisítani.

Valahogy úgy, mint azt Mátyás király tette, aki meg akarta érezni a valóságot.

Valahogy úgy, mint egy új vállalat létesítésekor a helyzettanulmányt végezni.

Egy időutazásra hívom Önöket, jöjjenek, hát Velem!

2. WEKERLE SÁNDOR ÉLETÚTJA ÉS MUNKÁSSÁGA

Wekerle Sándor (1848-1921)

Wekerle Sándor 1848. november 15. született Móron, családja Württembergből származott, ősei II. Józseftől kaptak nemességet és földbirtokot. Gimnáziumi tanulmányait Wekerle Székesfehérvárott, a cisztercitáknál végezte, kitűnő eredménnyel érettségizett, majd a budapesti egyetemen jogi és államtudományi tanulmányokat végzett. Doktorátusát jog és államtudományokból szerezte meg, majd évekig külföldön folytatta tanulmányait. 1877-ben a budapesti egyetemen pénzügyi jogból magántanári képesítést szerez.

1877-től, 7 éven át „A Magyar pénzügyi törvényisme” tantárgyat oktatja a budapesti egyetemen, valamint 1878-79 – be kollégiumot szervez „A Magyar államkiadások és az államadóságok” tantárgyból.

1870-től a pénzügyminisztériumban dolgozott, 1886-ban államtitkár lett, majd elnyerte a nagybányai választókerület mandátumát. 1889-től 1892-ig pénzügyminiszter és kereskedelmi miniszter volt.

Az első Wekerle-kormány 1892-ben alakult meg. Amikor az országgyűlés 1895 júniusában nem fogadta el a kötelező polgári házasságra vonatkozó törvényjavaslatot, Wekerle lemondott. **Khuen-Héderváry Károly**¹ azonban nem tudta megszervezni az új kormányt, ezért a király hamarosan újból Wekerlét bízta meg a kabinet megalakításával. A második Wekerle-kormány 1906-tól 1910 elejéig működött. Akkor fogadta el a képviselő-testület az állami munkáslakások építéséről szóló törvénycikket, s el is kezdődött a kispesti munkás- és tisztviselőtelep megépítése. Az első polgári származású miniszterelnök 1910-től visszavonult a politikától. Előrehaladott cukorbetegsége ellenére Károly király kérésére 1917. augusztus 23-ától 1918. október 31-éig mégis vállalta harmadik kormányának megalakítását.

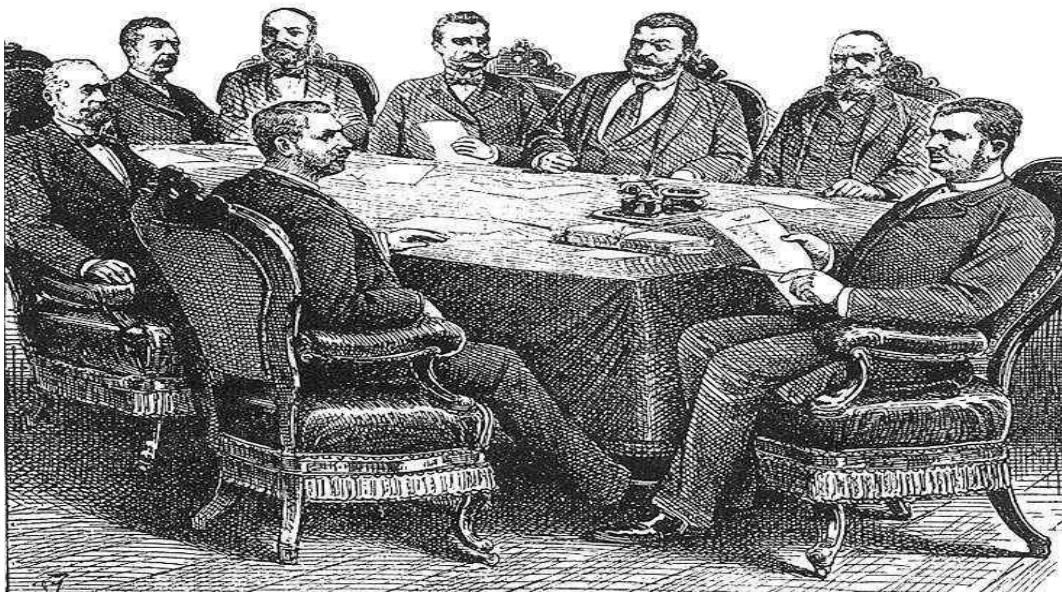
¹ Politikus, miniszterelnök és horvát bán, 1849. május 23 – Budapest 1918. február 16 (Wikipédia)

A tanácsköztársaság idején börtönbe került, majd szanatóriumban őrizték. 1920-ban a Közművelődési Tanács, 1921-ben az Országos Pénzügyi Tanács elnökévé választották. 1921. augusztus 26-án halt meg, 73 éves korában.

Élte folyamán az alábbi credót fogalmazta meg: hogyan lehetne pótolni azokat az elveszett értékeket és energiákat, amelyek a határon kívülre kerültek. Arra figyelmeztetett: „Oda kell néznünk állandóan az idegen uralom alatt élő magyarságra, hogy Európa elé vigyünk minden oly sérelmet, mely ott a magyarokat egyházi, iskolai és kulturális téren éri.

„...Meleg szeretetünket küldjük mindenfelé, ahol ma a magyarok reménykedve, szomorúan, talán csüggedten is várják sorsuk fordulatát. Dolgozzunk értük.... Ne csüggedjünk, cselekedjünk.”

Wekerle munkásságának értékelői szerint ő volt az első magyar miniszterelnök, aki polgárként saját tudásával és felkészültségével küzdötté fel magát miniszterelnöknek. Reálpolitikus volt, európai műveltséggel és látásmóddal rendelkezett. A demokratikus haladásért, a nemzeti célokért küzdött, s eredményesen lépett fel a korrupcióval szemben. Nagy népszerűségnek örvendett a középosztály és a munkásság körében. A liberális Szabadelvű Párt vezetője volt a dualizmus korában. Első mandátuma 1889. április 9.-től 1892. november 19.-ig tartott.

Wekerle miniszterelnök minisztertanácsai ülést tart., Tarr László: Délibábok országa Magyar Helikon, Budapest, 1976, 23. oldal.

2.1.AZ ELSŐ WEKERLE KORMÁNY

Az első Wekerle-kormány az 1892-es választásokat követően, **Szapáry Gyula**² addigi miniszterelnök november 19-i lemondása után alakult s annak 1895. január 15-i lemondásáig működött.

1. táblázat: Az első Wekerle-kormány tagjai

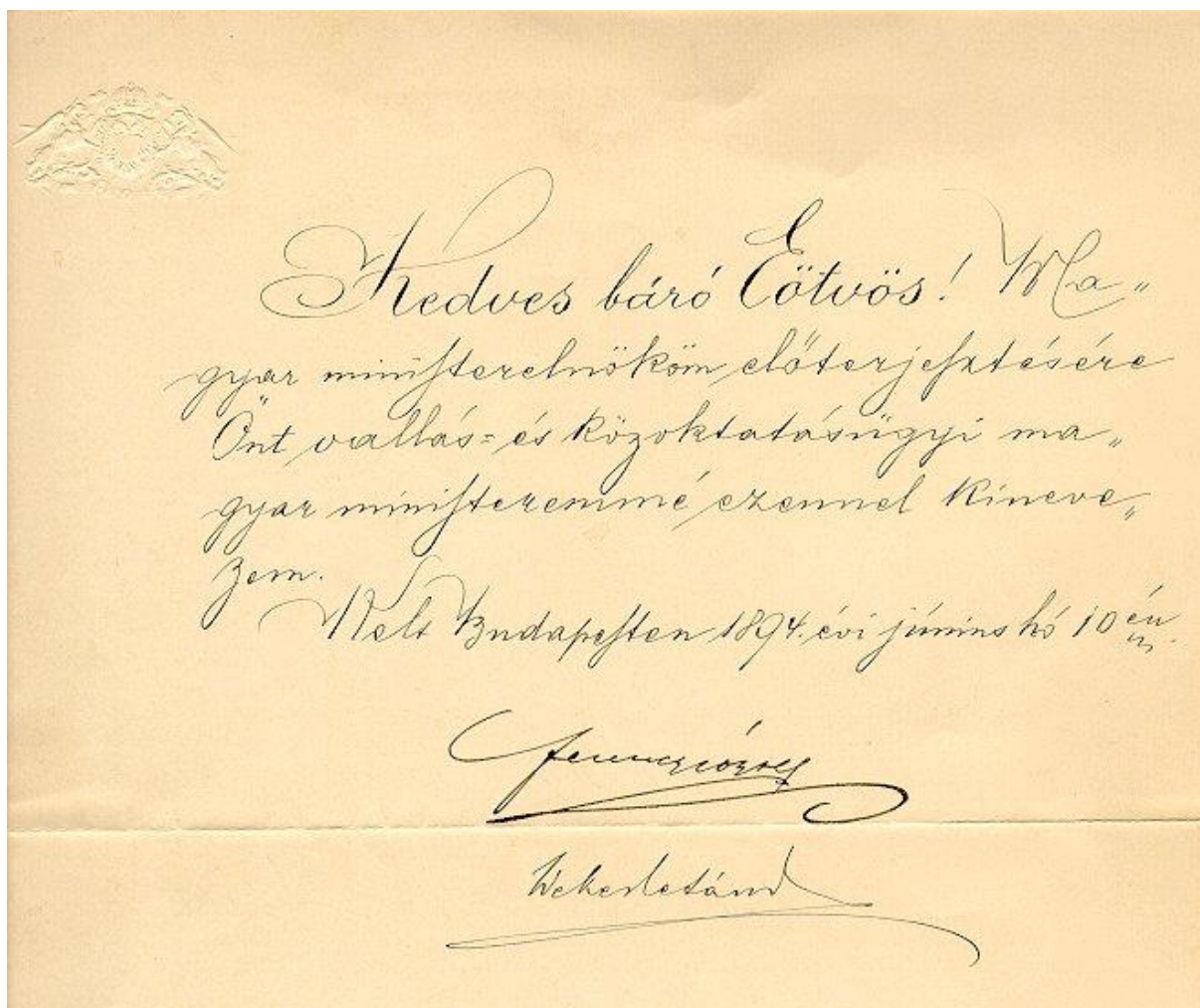
Név	hivatal kezdete	hivatal vége	párt	megjegyzés
Miniszterelnök és pénzügyminiszter				
Wekerle Sándor	1892. november 19.	1895. január 15.	Szabadelvű Párt	
Belügyminiszter				
Hieronymy Károly	1892. november 19.	1895. január 15.	Szabadelvű Párt	
Igazságügy-miniszter				
Szilágyi Dezső	1892. november 19.	1895. január 15.	Szabadelvű Párt	
Honvédelmi miniszter				
Fejérváry Géza	1892. november 19.	1895. január 15.	pártonkívüli	
A király személye körüli miniszter				
Tisza Lajos	1892. november 19.	1894. június 10.	Szabadelvű Párt	
ifj. Andrássy Gyula	1894. június 10.	1895. január 15.	Szabadelvű Párt	
Vallás- és közoktatásügyi miniszter				
Csáky Albin	1892. november 19.	1894. június 10.	Szabadelvű Párt	
Eötvös Loránd	1894. június 10.	1895. január 15.	Szabadelvű Párt	
Földművelésügyi miniszter				
Bethlen András	1892. november 19.	1894. június 10.	Szabadelvű Párt	
<u>Fejérváry Géza</u>	<u>1894. június 10.</u>	<u>1894. július 16.</u>	<u>pártonkívüli</u>	<u>honvédelmi miniszterként, ideiglenesen</u>
Festetics Andor	1894. július 16.	1895. január 15.	Szabadelvű Párt	
Kereskedelemügyi miniszter				
Lukács Béla	1892. november 19.	1895. január 15.	Szabadelvű Párt	

² 1832. November 1 – 1905. Január 20: Politikus, Heves megye főispánja, miniszter és Magyarország miniszterelnöke (Wikipédia)

Horvát-szlavón-dalmát tárca nélküli miniszter				
Josipovich Imre	1892. november 19.	1895. január 15.	Horvát Unionista Párt	

Forrás: Bölöny József: *Magyarország kormányai, 1848-1992* (Akadémiai, 1992) 75. o.

Wekerle első miniszterelnökségének meghatározó törvényalkotásai az alábbi területeken valósult meg: az öt egyházpolitikai törvény, a polgári házasságkötés, a gyermekek és az állami anyakönyvezés, a vallás szabad gyakorlata, az izraelita vallás egyházként való elismerése. Ezek közül kétségtelenül a legnagyobb jelentőségűnek a házassági jogról szóló törvény tekinthető, amelyet nem fogadtak el. Ez lemondásához vezetett, majd visszatérése után törvénybe iktatott. 1905. január 3-án a király feloszlatta az országgyűlést a szélsőségesse váló körülmények miatt, és új választásokat írt ki.

Eötvös Loránd kinevezése vallás- és közoktatásügyi miniszterre Ferencz József és Wekerle Sándor aláírásával, 1894, Internet

2.2.A MÁSODIK WEKERLE KORMÁNY

Ferenc József³ a Monarchia szétesésétől való félelmében és a parlamenti többséget figyelmen kívül hagyva, 1905. június 18-án, a rendszeréhez hű, báró **Fejérváry Géza**⁴ tábornagyot, a magyar királyi darabont testőrség kapitányát nevezte ki miniszterelnökké átmeneti jelleggel. A második Wekerle-kormány 1906. április 8-ától 1910. január 17-ig volt hivatalban.

3. táblázat: A második Wekerle-kormány tagjai

<u>Név</u>	<u>hivatal kezdete</u>	<u>hivatal vége</u>	<u>párt</u>	<u>megjegyzés</u>
<u>Miniszterelnök és pénzügyminiszter</u>				
Wekerle Sándor	1906. április 8.	1910. január 17.	Alkotmánypárt	
<u>Belügyminiszter</u>				
ifj. Andrássy Gyula	1906. április 8.	1910. január 17.	Alkotmánypárt	
<u>Igazságügy-miniszter</u>				
Polónyi Géza	1906. április 8.	1907. február 2.	Függetlenségi Párt	
Günther Antal	1907. február 2.	1909. szeptember 23.	Függetlenségi Párt	
Wekerle Sándor	1909. szeptember 23.	1910. január 17.	Alkotmánypárt	
<u>Honvédelmi miniszter</u>				
Wekerle Sándor	1906. április 8.	1906. április 14.	Alkotmánypárt	miniszterelnökként egy hétig, ideiglenesen
Jekelfalussy Lajos	1906. április 14.	1910. január 17.	Alkotmánypárt	
<u>A király személye körüli miniszter</u>				
Zichy Aladár	1906. április 8.	1910. január 17.	Katolikus Néppárt	
<u>Vallás- és közoktatásügyi miniszter</u>				
Apponyi Albert	1906. április 8.	1910. január 17.	Függetlenségi Párt	
<u>Földművelésügyi miniszter</u>				
Darányi Ignác	1906. április 8.	1910. január 17.	Alkotmánypárt	
<u>Kereskedelemügyi miniszter</u>				
Kossuth Ferenc	1906. április 8.	1910. január 17.	Függetlenségi Párt	

³ . augusztus 18 – 1916. November 21: osztrák főherceg, 1848-haláláig osztrák császár és cseh király, 1867-től megkoronázott Magyar király (Wikipédia)

⁴ 1833. március 5-1914. április 25, Magyar nemes, katonatiszt és politikus, 1905-1906 Magyar Miniszterelnök (Wikipédia)

Horvát-szlavón-dalmát tárca nélküli miniszter				
<u>Wekerle Sándor</u>	<u>1906. április 8.</u>	<u>1906. április 23.</u>	<u>Alkotmánypárt</u>	<u>miniszterelnökként két hétig, ideiglenesen</u>
<u>Josipovich Géza</u>	<u>1906. április 23.</u>	<u>1910. január 17.</u>	<u>Horvát Unionista Párt</u>	

Forrás: Bölöny József: *Magyarország kormányai, 1848–1992* (Akadémiai, 1992) 78. o.

A Szabadelvű Párt, mely jogelődét, a Deák-pártot is tekintve a kiegyezés óta az összes országgyűlési választást megnyerte, az 1905-ös választásokon történelmi vereséget szenvedett. Az újonnan kinevezett kormány az 1906-os választásokon megerősítést nyert.

A **Tisza István**⁵ vezetésével újjászervezett Szabadelvű Párt, immáron Nemzeti Munkapárt néven az 1910-es választásokra felbomlott Koalíció felett kiütéssel győzelmet aratott. Ez a parlamenti mandátumok több mint 60%-át elnyerését jelentette. Kormányának bukása után (1910. január 17.) Wekerle ideiglenesen visszavonul a politikától.

8.2. Klotild főhercegnő beszélget ifj. gróf Andrássy Gyulával. Mellettük gróf Apponyi Albert és Wekerle Sándor, 1906. december 2. Fotó: Jelfy Gyula

⁵ 1861. április 22 – 1918 október 31: politikus, miniszterelnök és az MTA tagja (Wikipédia)

2.3. A HARMADIK WEKERLE KORMÁNY

Harmadik kormánya 1917. augusztus 20-án alakult, már az Osztrák–Magyar Monarchia szétesésének időszakában működött egészen 1918. október 29.-ig.

2. táblázat: A harmadik Wekerle-kormány tagjai

Név	hivatal kezdete	hivatal vége	párt	megjegyzés
Miniszterelnök				
Wekerle Sándor	1917. augusztus 23.	1918. október 29.	48-as Alkotmánypárt	
Belügyminiszter				
Ugron Gábor	1917. augusztus 23.	1918. január 25.	Országos Alkotmánypárt	
Tóth János	1918. január 25.	1918. május 8.	Függetlenségi és Negyvennyolcas Párt	
Wekerle Sándor	1918. május 8.	1918. október 31.	Országos Alkotmánypárt	miniszterelnökként, ideiglenesen
Pénzügyminiszter				
Gratz Gusztáv	1917. augusztus 23.	1917. szeptember 16.	Nemzeti Munkapárt	
Wekerle Sándor	1917. szeptember 16.	1918. február 11.	Alkotmánypárt	miniszterelnökként, ideiglenesen
Popovics Sándor	1918. február 11.	1918. október 31.	Alkotmánypárt	
Igazságügy-miniszter				
Grecksák Károly	1917. augusztus 23.	1918. január 25.	pártonkívüli	
Vázsonyi Vilmos	1918. január 25.	1918. május 8.	Polgári Demokrata Párt	
Tőry Gusztáv	1918. május 8.	1918. október 31.	?	
Honvédelmi miniszter				
Szurmay Sándor	1917. augusztus 23.	1918. október 31.	pártonkívüli	
A király személye körüli miniszter				
Zichy Aladár	1917. augusztus 23.	1918. október 23.	Katolikus Néppárt	
Batthyány Tivadar	1918. október 23.	1918. október 31.	Függetlenségi és 48-as (Károlyi) Párt	
Vallás- és közoktatásügyi miniszter				
Apponyi Albert	1917. augusztus 23.	1918. május 8.	Függetlenségi Párt	
Zichy János	1918. május 8.	1918. október 31.	Nemzeti Munkapárt	

Földművelésügyi miniszter				
Mezőssy Béla	1917. augusztus 23.	1918. január 25.	Függetlenségi Párt	
Wekerle Sándor	1918. január 25.	1918. február 11.	48-as Alkotmánypárt	miniszterelnökként, ideiglenesen
Serényi Béla	1918. február 11.	1918. október 31.	Nemzeti Munkapárt	
Kereskedelemügyi miniszter				
Serényi Béla	1917. augusztus 23.	1918. január 25.	Nemzeti Munkapárt	
Szterényi József	1918. január 25.	1918. október 31.	Alkotmánypárt	
Horvát-szlavón-dalmát tárca nélküli miniszter				
Unkelhäusser Károly	1917. augusztus	1918. október 31.	pártonkívüli (?)	
Közélelmezési miniszter				
Hadik János	1917. augusztus 23.	1918. január 25.	Alkotmánypárt	
Windisch-Graetz Lajos	1918. január 25.	1918. október 31.	pártonkívüli	(Az Országos Alkotmánypárt kültagja volt)
Tárca nélküli (átmenetgazdasági) miniszter				
Földes Béla	1917. augusztus 23.	1918. május 8.	Függetlenségi Párt	távozásával a tisztség megszűnt
Tárca nélküli (népjóléti és munkaügyi) miniszter				
Batthyány Tivadar	1917. augusztus 23.	1918. január 25.	Függetlenségi és 48-as (Károlyi) Párt	
betöltetlen	1918. január 25.	1918. október 31.	—	
Tárca nélküli (választójogi) miniszter				
Vázsonyi Vilmos	1917. augusztus 23.	1918. január 25.	Polgári Demokrata Párt	távozásával a tisztség megszűnt
Tárca nélküli miniszter (ügyköri megnevezés nélkül)				
Esterházy Móric	1918. január 25.	1918. május 8.	pártonkívüli	

Forrás: A Magyar kormányok tagjai, 1867-1939 közt, Országgyűlési Almanach 1939-1944

Wekerle Sándor a közgazdasági társaság 1920. április és májusában „Magyarország pénzügyei”-ről ankétszerű tárgyalásokat tart. Május 2-án Wekerle elmondja nagyszámú jelenlévők tapsai közt nézeteit. **Hegedűs Lóránt**⁶, a Wekerlét követő kormány pénzügyminisztere, 1920 decemberében Wekerlétől kér tanácsot, otthonában, Dánoson.

⁶ **Hegedűs Lóránt**^[1] (Budapest, 1872. június 28. – Budapest, 1943. január 1.) miniszter, tanár, közgazdasági író. (Wikipédia)

Mindig rendelkezésre állt pénzügyi kérdésekben, de minden kérdésben fenntartotta a döntés jogát. 1921 áprilisában megszervezi a Pénzügyi Tanácsot, és elvállalja a tanács elnökségét.

Betegsége miatt, egy műtét után néhány nappal, 1921 augusztus 26-án a Vöröskereszt Kórházban, családja körében elhunyt.

Benczúr Gyula festménye, 1911

Forrás: Wikipédia, Internet

3. WEKERLE SÁNDOR KORA GAZDASÁGI ÉLETÉNEK BEMUTATÁSA 1892-1918

A kiegyezés után Magyarország gazdasági fejlődése nagy iramban megkezdődött, a tőkebeáramlás megteremtette a tőkés gazdálkodás kialakulását. Wekerle Sándor a **dualista állam**⁷ miniszterelnöksége alatt valutareformot vitt végbe, liberális egyházpolitikai törvényeket szavaztatott meg, a nagytőkések, vezető iparosok érdekeit próbálta érvényre juttatni. Az agrárius-beállítottságú kabinetben Wekerle Sándor képviseli az ipari köröket és a fináncsőke érdekeit. A Monarchia megtartása mellett állt ki. Wekerle Sándor hitvallása összeegyeztetni a mindennapi szükségleteket az állam politikai és nemzeti érdekeivel. A századforduló után Magyarországot egy közepesen fejlett agrár-ipari országgá változtatta a liberalizmus jogrendjében, mindezt az után, hogy egy erős gazdasági válság és egy eladósodott ország romjaiból adóreformokkal és gazdaságpolitikával egy egészséges gazdaságot alkotott meg.

Az 1880-as években, kissé késve, de Magyarországra is beköszöntött az ipari forradalom. Az ipari fejlődés magával hozta a legkorszerűbb technikai találmányokat is, így a gépesítést és a modern gyáripárt. Az ország meghatározó ágazata az élelmiszeripar volt. Ugyanakkor a nehézipar is fellendült, különös képen az alapanyag termelés – a szén és vasércbányászat. Az építőipar, összhangban a lakosság gyarapodásával, hatalmas fejlődésnek indult. Bár a középszintű vállalkozások hiányoztak, az alacsonyabb technológiát alkalmazó kisüzemek magas arányban működtek. A legjelentősebb fejlődést a bankok mutatták, az ipari és banki tőke összeolvadása után létrejött a fináncsőke. Megalakult A Magyar Általános Hitelbank, a Pesti Magyar Kereskedelmi Hitelbank és az Angol –Magyar Bank, és a legtöbb magyar tőkét alkotó Magyar Jelzálog Hitelbank. Létrejött az Országos MÁV és az Adriai Tengerhajózási Rt. A külkereskedelem 20%-át a mezőgazdaság, 30%-át az élelmiszeripar nyújtotta.

A mezőgazdaság lendületét a megdolgozható földterületek bővítése hozta, a gabonatermesztés megduplázódott és a búzatermesztés vált a legfontosabb ágazatává. 1884-ben gabonaválság bontakozott ki, ami erősen sújtotta az amúgy is érzékeny területet. A középbirtokosok fontos szerepet játszottak a politikában, mivel nem voltak képesek a mezőgazdaság modernizációjával lépést tartani. Miután birtokaikat bérbe adták, kapcsolataikat kamatoztatták.

⁷ Az **Osztrák–Magyar Monarchia** (németül *Österreich-Ungarn*) 1867 és 1918 között fennállt különleges dualista állam Közép-Európában. Két fele a Magyar Királyság és az Osztrák Császárság (hivatalos nevén „A birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok”) volt. (Wikipédia)

A XIX. század végén megvalósult gazdasági fejlődés átalakította a társadalom szerkezetét is, ez pedig a népességnövekedésben mutatkozott meg a legdrasztikusabban: Magyarország lakossága 1851-ben 15 millió volt, 1910-re pedig elérte a 21 milliót annak ellenére, hogy a kivándorlások száma elérte a 1,500,000 főt. Ekkora alakult egységgé a munkásság, a gyáripárban foglalkoztattak száma magasabb volt a kisiparban dolgozóknál, és ez a tendencia egészen az I. világháborúig megmaradt.

Az 1873-as gazdasági válság előszelei átmenetileg érezhetőek voltak már 1869-ben. Ekkor a pénzügyminiszter állami pénzekkel próbálja megmenteni a vállalatokat, felvásárolja a nagy külföldi gyárak egy részét, amelyből állami gépgyár lesz a későbbiekben. Az 1873-as válság számos nagyvállalatot söpört el, a bankok sorjában mondtak csődöt, a budapesti tőzsdén jegyzett értékpapíroknál az 1872-i árfolyammal szemben, 55,3 millió forint veszteség mutatkozik. Lónyai pénzügyminiszter egymás után veszi fel a hiteleket, köztük a legdrasztikusabbat, **a 153 milliós kölcsönt.**⁸

Mostanra az államadóság 315 millióról, 626 millióra emelkedik, az állam tiszta vagyona 255 millióról, 166 millió forintra csökken, a pénztári készletek pedig 53 millióról 12 millió forintra csökkentek. A helyzet stabilitására csak 13 évvel később került sor, amikor is Wekerle Sándor államtitkárrá majd pénzügyminiszterré válik. 3 évre szóló olyan pénzügy programot határoz meg, miszerint 1890-re megszűnik a hiány. 1889. október 15-én Wekerle előterjeszti az 1890-es költségvetést 404,000 forintos hiánnyal és hozzáteszi, hogy ez az összeg a 350 milliós hiánnyal szemben aránytalan csekélység. Az 1889. november 20-án tartott 1890. évi állami költségvetés tárgyalásán így válaszol Wekerle a támadásokra:

„Azt a kritikát nem fogadom el, a melyet a t. képviselő urak felállítottak, mint hogyha ez a budget csak számszerű javulást képezne, mintha a kormány e számszerű javulással, ezzel a számszerűleg kisebb deficittel óhajtaná beérni. Én azt hiszem, az igazgatás minden ágára kiterjedőleg, részint általános vonásokban, részben pedig a részletekre kiterjeszkedőleg is előadatott már a kormány programja és azt hiszem, hogy az az expósé, a melyet a költségvetés

⁸ Ezen (Kerkápolyi által felvett) kölcsönnek az európai pénzügy újabbkor történetében nincs hasonmása. Alkotmányos állam, békés időben ily terhes feltételek alatt, kölcsönt sohasem vett fel. Ezen kölcsön feltételei egészen a keleti államok színvonalára helyezi Magyarországot, azon államok színvonalára, melyeknek jó hitelük nem is lehet, mivel ott sem igazság, sem szabadság, sem alkotmányosság nem védi. Ilyen feltételek alatt, azon a legdurvább, a legmegalázóbb kikötéseket elfogadni és semmit sem kapni ennek fejében, ily föltételek alatt kölcsönt felvenni nemcsak Magyarországnak a megbecstelenítése, hanem anyagi és szellemi megsemmisítése volna (Horn Ede, a középpárt szónokának beszédéből)

alkalmával tartottam, szintén nem egy egyszerű számszerű kritikája, nem egy egyszerű számszerű feltüntetése a kormány működésének. (Élénk helyeslés jobb felől.) Én ott nemcsak felemlítetem, hanem hangsúlyoztam is, hogy én egyoldalú pénzügyi intézkedések által a mi államháztartásunk rendezését biztosítottak nem tekinthetem, hanem közgazdasági intézkedések által földművelési ügyünknek hatványozottabb fejlesztésére kell gondolni; sőt nem zárkoztam el azon mindenesetre jelentős a mi viszonyaink közt igényelt nagyobb reformok felemlítéséről sem, melyek elől ki nem fogunk térhetni, mint a minők a közigazgatás reformja, az igazságügy reformálása, sőt a valutaügy szabályozása is.”

„...Magyarországot pénzügyi viszonyainak teljes rendezése, gazdasági állapotainak fokozatos, biztosított és nézetem szerint elmaradhatatlan fejlődésében semmi nem képes megakadályozni, ha csak nem az, hogy ha félreismerve a helyzetet, nem a gazdasági és kulturális fejlődés criteriumait, hanem más, személyes motívumokat keverünk a vitákba, ez által akasztjuk meg a fejlődés különben elmaradhatatlan előhaladását.”

Ettől kezdve pénzügyi egyensúly valósul meg egészen az első világháborúig. Ezt az egyensúlyt Wekerle az egyenes adók, illetékek és a dohányjövédéki cikkek árainak emelése által, a szesz és cukoradó megváltoztatásával, az italmérési **regále**⁹ megváltásával és az óriási állami kölcsönök részbeni konverziójával érte el és teremtette meg az államháztartás egyensúlyát.

A vámunió alatt Wekerle Magyarország érdekeit képviselte, különös képen a fogyasztási adók területén. 1888 – ban a szesz és a cukoradó került reformálásra, 1894 – be pedig a szeszadót illetően sikerült Wekerlének bevezetnie, hogy az adó elszámolás útján azt az országot illeti meg, ahol a tényleges fogyasztás történt. Ennek az adózási rendnek a szesz esetében nem volt nagy jelentősége, viszont ez maga után vonzotta az 1899 - be bevezetett sör, cukor és ásványolaj fogyasztási adózásának rendjét. A Magyarországot illető vámjövédelmekből származó részesedés aránya nagyobb volt, mint az adott termékek hazai fogyasztása.

⁹ Államkincstárt illető jövedelmeknek, amelyeket királyi felségjogon szedtek. Ezek egy részét később a földesurak, ill. a városok kapták meg. (Wikipédia)

4. táblázat: adóbevételek megoszlása 1886-1894

	1886	1890	1892	1894
Az egyenes adók összege	95,7	102,5	104,7	100,9
A fogyasztási adók összege	27,2	48,9	56,5	81,1
Dohányjövedék tiszta haszna	19,9	27,4	27,2	28,6
Bélyeg, jogilleték, díjak	26,2	31,9	35,3	39,0
Összes rendes bevétel millió Ft	314,9	379,9	430,1	478,6

Forrás: Táblázat – saját, adatok: Szabadalmi Közlöny kiadás (Iparjogvédelem a Szabadalmi Hivatal működése idején 1896-1920, Iparjogvédelmi Dokumentumok)

Wekerle meg volt győződve róla, hogy az ipar fejlődését állami támogatások által lehet fellendíteni. Ezt az állami kedvezményekről hozott törvények és szubvenciók valamint az ipari oktatásra kiadott összegek tükrözik:

5. táblázat: az iparoktatás és iparfejlesztés ráfordításai 1892-1913

Év	Iparoktatás	Iparfejlesztés	Összesen
1892	1 076 000	487 000	1 563 000
1906	4 000 000	2 704 000	6 704 000
1913	8 172 000	9 911 000	18 083 000
Összesen, Ft-ban			26 350 000

Forrás: Táblázat – saját, adatok: Szabadalmi Közlöny kiadás (Iparjogvédelem a Szabadalmi Hivatal működése idején 1896-1920, Iparjogvédelmi Dokumentumok)

A két legjelentősebb állami beavatkozás az állami gyárak állandó fejlesztése, valamint a közszállítások biztosítása volt, amit miután sikeresnek mutatkozott, 1907-ben törvénybe is iktatott. Ez utóbbi által az állam, a törvényhatóságok, községek, intézeteik, és intézményeik megrendeléseire valamint a közforgalomban alkalmazott közlekedési vállalatok csak a hazai ipart alkalmazzák még akkor is, ha ez drágább, mint a külföldi. Ezek a kormány által bevezetett intézkedések 200 milliós bevételt hoztak a hazai iparnak, valamint új iparágakat honosítottak meg. Bár Wekerle magas szinten vonta be az államot a magániparba, mégis óvakodott attól, hogy megnehezítse a magán vállalkozások fejlődését.

Az állami vasutat közgazdasági támogató tényezőnek tekintette Wekerle. Az exportot és az importot a vasúti díjak által irányította. Ezek által vált lehetővé a liszt, a cukor és a bor exportja, de a gazdaságba visszaforgatott díjak által valósultak meg az újabb állami beruházások, támogatások.

A Habsburgok magyarországi gazdaságpolitikájának alapelve az arany és ezüstbányák kiaknázása és a mezőgazdaság támogatásán alapult. Ezáltal Magyarország közelebb került a birodalom nyugati részéhez. A kiegyezéssel nemcsak, hogy visszaállt hazánkban az alkotmányos jogállamiság alapelve, de létrejött a tíz évre szóló **gazdasági kiegyezés**¹⁰ is, amely megvalósította az új állam belső piacainak unióját, amely vám és kereskedelmi szövetséget alkotott, mint hazánknak, mint pedig az Ausztriának. Létrejött a közös valuta és megvalósult a szabad tőke és munkaerő áramlás.

Az osztrák-magyar védvámrendszer, melynek megtartását Wekerle támogatta, megővta a Magyar mezőgazdasági termékeket. Wekerle 1890. november 5-én tartott beszédében egyértelműen kifejtette álláspontját:

„Az önálló vámterület nem lehet öncél, hanem csak eszköz, oly fegyver, mellyel csak végső szükség esetén és csak akkor szabad élni, ha közgazdasági érdekeinket másképpen egyáltalában nem lehet biztosítani.”

Az állami megrendelések és a szubvenciók alkalmazása fent tartotta a piacot. A dualizmus ideje alatt végbement lendületes gazdasági fejlődést az állam közvetett és hatékony beavatkozása hozta meg, az infrastruktúra és a modern pénzügyi rendszerek kifejlődése élvasként húzták a gazdaságot maguk után.

Bár a kereskedelmi egyezmény 1897-ben lejárt, az angol, francia, majd német tőke beáramlása pedig erőteljes **konjunktúrát**¹¹ idézett elő.

¹⁰ A két ország közt létrejött kereskedelmi és vámszövetséget, az ún. gazdasági kiegyezést, 10 évenként szerződéssel kellett megújítani.

¹¹ A társadalmi, forgalmi és gazdasági viszonyoknak olyan alakulásait értjük, amelyek a termelés módosítása nélkül idéznek elő a meglévő gazdasági értékekben változást. (Wikipédia)

Az állam iparpártoló politikájának köszönhetően 1881-ben, majd 1890-ben létrejött az ipartámogatási törvény, amely 1907-ig még kétszer módosult. Ez a törvény lehetővé tette a vállalkozások részére az adómentességet, a kamatmentes kölcsönök és segélyek felvételét. Ezeknek az ipartámogatási törvényeknek köszönhetően kialakult a nagyipar - az ipari termelés a századfordulói 6,2%, majd 1913-ig 5,1%-ot ért el. Az ezredfordulón a nagyipar állította elő az ipari termékek háromnegyedét. Bár a nagyipar a kisipar eltűnéséhez vezetett, a gyáripar igényeinek kielégítésére szolgáló új iparágak jöttek létre.

Az ezredfordulót követően kezdtek nagyobb számban létrejönni a Magyarországi monopolszervezetek, melyek főként kartellként valósultak meg: izzólámpa kartell, szeszipari, malomipari, söripari, téglai és bányai kartellek. Az első világháborúig ezek száma megközelítette a százat.

Az 1895-ben megalkotott, 1896-ban megvalósult **szabadalmi törvény**¹² alapján létrejött a korszerű és működőképes magyar szabadalmi rendszer és annak intézményei. A szabadalmi törvény javítása érdekében 1906-ig többször módosult a bejelentésen alapuló rendszer.

Az **aranyvaluta**¹³ bevezetésének Wekerle általi előterjesztése 1891-ben történt. Az ezüstalapról az aranyalapra való áttérés fő oka az állam fedezetlen pénzkibocsátásának megszüntetése volt. Az aranyvaluta bevezetése a Monarchia aranykészletének felduzzasztásától is függött, mivel a Monarchia külkereskedelmi mérlege évek óta deficitese volt, így az arany export ellenértékeként történt behozatala nem volt reális. Wekerle tisztában volt vele, hogy a valuta fő pillére a jegybank, ezért arra törekedett, hogy az állami tulajdonú arany a bank működési körébe kerüljön.

¹²Az 1896 márciusában életbe lépett szabadalmi törvény megteremtette a jogi feltételeket, amelyek alapján az önálló, korszerűen felépített, működőképes magyar szabadalmi rendszer létrejöhetett. A törvény kimondta, hogy minden iparilag értékesíthető, új találmány szabadalmaztatható. Rendelkezett a feltalálók jogáról, illetve a honvédelmi igénybevehetőségről, a szabadalom hatályáról, az oltalom időhatáráról. Felállította a szabadalmi hatóságot, a bejelentési és bírói osztályokból álló Szabadalmi Hivatal, valamint ennek fellebbviteli fórumaként a Szabadalmi Tanácsot. A szabadalmi hatóság feletti felügyeletet a kereskedelemügyi miniszter gyakorolta. A törvény olyan szabadalmazási rendszert hozott létre, amely bejelentésen alapult, de lehetővé tette a felszólalást is. A hatóság tehát nem vizsgálta a bejelentett találmány újszerűségét, figyelembe vette azonban az esetleg ellene történő felszólalást. Életre hívta a szabadalmi ügyvivői intézményt, elrendelte a szabadalmi lajstrom vezetését, a szabadalmi levéltár kialakítását, továbbá a szabadalomügy hivatalos híreinek közlésére a Szabadalmi Közlöny kiadás (Iparjogvédelem a Szabadalmi Hivatal működése idején 1896-1920, Iparjogvédelmi Dokumentumok)

¹³ Az osztrák-magyar korona (rövidítése: K; németül: *Krone*) az Osztrák-Magyar Monarchia pénzneme volt. 1892-ben vezették be, de csak 1900. január 1-jétől lett kötelező a koronában való számítás. 1918 novemberében, a Monarchia első világháborút követő felbomlásával megindult az utódállamok önálló pénzkibocsátása, mely az osztrák-magyar korona forgalmának visszaszorulásához, majd megszűnéséhez vezetett.

Az aranyfedezet végül két forrásból valósult meg: a kötvény és részvénykibocsátás ellenében történő tőkeimport által, valamint a krími és amerikai polgárháború következményeként lecsökkent ukrainai és amerikai gabonakivitel csökkenése miatt. Ez utóbbi ugyanis javította a magyarországi gabonaexportot melynek arany ellenértékét Magyarország a Monarchiába juttatta. 1900-tól kezdve vált a korona a Monarchia hivatalos pénzévé. Mivel a koronarendszer nem valósította meg az aranyvaluta rendszerét, az ezüstpénz forgalmát is engedélyezték.

1889 október 16-án, az 1890. évi költségvetés előterjesztésekor Wekerle az alábbiakban nyilatkozott a valuta bevezetését illetően: „Tudom, hogy sokan vannak, még pedig irányadó emberek, kik ma legalább is elhamarkodottnak, korainak tartják a kérdés feszegetését.....

E kérdést azonban azok egyikének tartom, melyeket bármely nehéz legyen is....tőlük visszariadnunk nem szabad; mert én Magyarország pénzügyi és közgazdasági viszonyainak rendezését e kérdés megoldása előtt sem befejezettnek, sem a jövőre nézve biztosítottak nem tekinthetem.”

6. táblázat: A bank aranykészletének gyarapodása 1892-1904:

Év	Millió korona
1892	208,4
1895	488,1
1900	919,6
1904	1153

Forrás: Táblázat – saját, adatok: Szabadalmi Közlöny kiadás (Iparjogvédelem a Szabadalmi Hivatal működése idején 1896-1920, Iparjogvédelmi Dokumentumok)

A függetlenségi akarat megerősödésével, Kossuth Lajos nagy temetésének kivitele, az egyházpolitikai törvények tárgyalása alatt jelentkező eltérő vélemények, a független párt parlamenti támogatása miatti ellenszenvesség, Wekerle Sándor számára egyértelművé vált, hogy a királlyal való viszonya megingott és ennek hiányában a sikeres kormányzás lehetetlen, majd 1894. december 21 - én beadta felmondását. Bánffy Dezső báró vette át a miniszterelnökséget. Bár az ő kormányzása idején érte el Magyarország a maximális jóléti szintet, politikailag nem tudott maradandót alkotni.

Hosszas sikertelen politikai reformok, pártalakítások és költségvetések elutasítása után létrejött az a követelmény, miszerint egy 67-es alapon álló miniszterelnök kerüljön a kormány

élére és vállalja a **pactumban**¹⁴ rögzített teendőket. 1906. április 8. újraválasszák Wekerle Sándort. Ezek a változások és követelmények sok új érzékeny pontot hoztak a gazdaságpolitikai életbe is. A 67-es alapokat támogató Wekerle most olyan kérdéseket kellett tisztázzon együtt a függetlenségi párttal, melyeknek, mint a **quóta**¹⁵ mint a gazdasági viszonyoknak Ausztriával való rendezése mindig eltérőek voltak e két politikai irányzatában.

A jelenlegi koalíció működése korlátozott volt, így a politikai és hadi függetlenségi kérdések háttérbe szorultak, de kötelezte a kormányt a megkötött nemzetközi kereskedelmi szerződések betartására. Ennek értelmében, hogy folytassa a megindított kereskedelmi politikát, mely lényege a Széll – Körber által elkészített kiegyezésben meghatározott tarifa alapján kötött nemzetközi kereskedelmi szerződések betartása: Németországgal, Olaszországgal, Belgiummal, Oroszországgal és Svájjal.

Ezeknek a szerződéseknek következménye képen nem valósulhatott meg az önálló vámterület bevezetése. Bár **alaki szerződésmódosításokat**¹⁶ sikerült megfogalmazni, Ausztriával szemben ezek nem voltak alkalmazhatóak. Ezek a kiegyezési tárgyalások 2 éven át tartottak és 1907. október 8. kerültek megkötésre továbbá 1908. - ban, az ezzel kapcsolatos külföldi szerződésekkel együtt vált törvényessé.

A pactum betartása mellett Wekerle több közgazdasági törvényt alkotott: a hazai ipar fejlesztéséről, a munkások betegellátásáról és baleset elleni biztosításáról, a gazda-cseléd jogviszonyokról, munkásházakról és a vízi beruházásokról valamint az **egyenest adók**¹⁷ reformálását is.

¹⁴ A koalíciós kormány működésének szabályozása, kizárta legkényesebb függetlenségi kérdéseket és a vezérleti és szolgálati nyelv kérdését, a nemzetközi kereskedelmi szerződések betartásának kötelezése.

¹⁵ quóta – parlamenti képviselők száma

¹⁶ Vámszövetség helyett kereskedelmi szerződés, osztrák-magyar vámtarifa helyett magyar autonóm vámtarifája

¹⁷ 1909. VI. házadó; VII. tőkeamat és járadékadó; VIII. nyilvános számadásra kötelezett vállalatok kereseti adója; IX. általános kereseti adó; X. jövedelem adó; XI. a közadók kezelése; XII. a közszolgáltatások egyesített kivetése; XIII. lelkesi jövedelem kiegészítése; XIV. állami kőszénbányászat fejlesztése

A 3 évig tartó független párttal való koalíció és a pactum betartása után Justh és Holló kezdeményezésére, a függetlenségre való törekvés újra megindul. Ennek elősegítője az osztrák-magyar bank 1910 –évi szabadalmának megújítása, melyet a független párt az önálló magyar bank felállításának követelményével megvétózta, így Wekerle 1909. április 26-án bejelentette a kabinet feloszlását. Bár a király továbbra is a koalíciót bízta meg ideiglenesen a kormány további vezetésére, a parlament, Holló Lajos kezdeményezésére megszavazza, hogy külön indítvány útján kérje a királytól a magyar önálló bank létrehozását. Wekerle, mint a képviselőházban leszavazott miniszter, kéri lemondását, amit a király el is fogad.

1917. április 28-án, az első világháború nehézségei közepette, a közvélemény és király bizalmából Wekerle Sándor újra kezébe veszi a kormányzást. A hadsereg és a lakosság élelmezési problémája, az állami beavatkozások a drágulás lassításában és a növekvő lakáshiány, sürgős megoldást követelnek. A külügyi kérdések és viszonyok fordulatokat hoznak. Párhuzamosan Németországgal is tárgyalások folynak egészen 1918 végéig egy jövőbeni kereskedelmi szerződés értelmében, miszerint a háborút követően egy egységes kereskedelmi politikát kívánnak létrehozni, amely által egy egységes vámpolitikával, egységet alkotnának a többi országgal szemben.

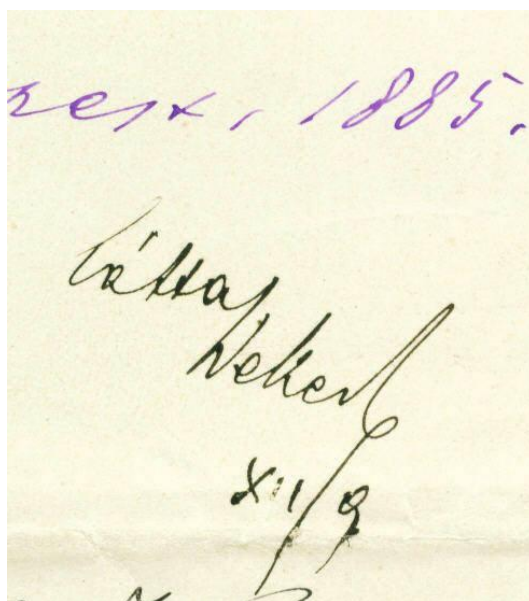
Wekerle, a pártvezetőkkel együtt béketárgyalásokat vezettek a monarchia nevében. Mivel Európa szerte a függetlenséggé válás követelése nyilvánul meg, egyértelművé válik Wekerle és kormánya számára az ország megmentésének elsődlegessége. Wekerle akadályként látja magát a pártok egyességére jutása közti úton, ezért fél év után újra benyújtja a kabinet lemondását, de a király ezt elutasítja.

Wekerle, a monarchia országainak integrálásának érvényesülését kérve azt a császári nyilatkozatot kapta, miszerint a birodalom szétbomlásához vezetne. Ennek hatására 1918. október 16-án Wekerle Magyarország függetlenségét jelentette ki: „Köztudomású dolog, hogy Ausztria föderatív alapon igyekszik belső ügyeit rendezni. Ez mellőzhetetlenné teszi, hogy a **personal unió**¹⁸ alapjára helyezkedjünk. Ez mellőzhetetlenné teszi a personal unió alapján politikai, gazdasági és védelmi rendszerünk önálló és független rendezését.”

¹⁸ két vagy több államnak közös uralkodója van

Wekerle Bécsben tárgyalta meg a personal unió törvényjavaslatait, és egyezteteti azt egy miniszteri értekezleten. Párhuzamosan a képviselőház is tárgyalásokat végez a pénzügyi felhatalmazások ügyében, amikor is a horvát hadsereg támadást indított Fiumében és lefegyverezte a honvédséget. Wekerle beszédében a nemzeti erők egyesítését hangsúlyozza az ország integrálásának és egységességének értelmében, valamint javasolja egy olyan kormány létrehozását, amely minden párt közreműködésével alakul meg, majd lemond. A király ezennel elfogadja lemondását.

Egy héttel Wekerle Sándor lemondását követően a monarchia összeomlása, a tanácsköztársaság forradalma, a román támadás majd a trianoni diktátum következett. Wekerle meggyőződése ekkor is az volt, hogy csakis egyetértés és kitartás mellett nehéz munkával lehet a nemzetgazdaságot fenntartani!

A photograph of a piece of aged, yellowed paper. At the top, the year '1885' is written in purple ink. Below it, the name 'Wekerle' is written in a large, flowing black cursive script. Underneath the signature, the date 'XII/9' is written in black ink.

Wekerle Sándor miniszterelnök (1848-1921) aláírása

Forrás: http://autogram.blog.hu/2009/10/14/wekerle_sandor_miniszterelnok_1848_1921_alairasa

4.WEKERLE SÁNDOR KITÜNTETÉSEI

- I. Ferenc József által 1891-bewn titkos tanácsosi rang
- 1892- Vas Korona Rend I. osztály kitüntetés
- 1894: Budapest székesfőváros díszpolgára
- Országos Magyar bányászati és kohászati egyesület védnöke
- 1907 – Lipót rend nagykereszt
- 1907 karácsonya – Szent István rend nagykeresztje
- 1914: Akadémiai Igazgatósági tisztség
- 1918: Akadémiai II. osztályú tiszteleti tag
- Porosz Vörös Sas-rend
- Bajor Szent-Mihály Érdemrend
- A szász Albrecht-rend
- Spanyol III. Károly rend
- Bolgár Szent-Sándor rend nagykeresztje
- Porosz vaskorona II. osztályú keresztje

4.1. DÍSZPOLGÁR

A számos kitüntetés mellett Wekerle Sándort még életében több Magyar város díszpolgárrá fogadta őt. E megtisztelő elismerést az egész országra kiterjedő gazdasági, egyházi és oktatáspolitikai sikereivel érdemelte ki:

- Székesfehérvár díszpolgára - 1892
- Budapest főváros díszpolgára - 1894
- Békéscsaba díszpolgára - 1894
- Debrecen díszpolgára -1894
- Miskolc díszpolgára - 1894
- Hódmezővásárhely díszpolgára - 1894
- Karcag díszpolgára - 1894

- Temesvár díszpolgára - 1894
- Tapolca díszpolgára - 1907
- Veszprém díszpolgára - 1894
- Nyíregyháza díszpolgára – 1917
- Győr díszpolgára – 1918
- Mór díszpolgára – 1993

4.2. WEKERLE SÁNDOR, A MŰVÉSZ

A zseniális gazdasági szakember és vezető nem csak tág gazdasági ismeretekben volt gazdag, de olyan elmélyült oldalát is megvillantotta, amely nagyságát csak még jobban kiemeli: költő volt. Első költeményét, a "Pipámhoz", -ben a Budapesti Hírlap 1895. 32 sz. publikálta. Egyéb írásai a Nemzetgazdasági Szemlében (1881. A pénzverési regale), az "Osztrák-Magyar Monarchiaírásban és képben" c. vállalatban (1895. Fejérmegye népe, ism. Nemzet 348. sz.) jelentek meg.

- A millenniumi emlék. Budapest, 1894.
- A szépművészeti múzeum. Budapest, 1894. okt. 3.
- A kereskedelem iparfejlesztő hatása. Budapest, 1904. (Különnyomat a Közgazdasági Szemléből.) Országgyűlési beszédei a Naplóban vannak.
- Vasárnapi Újság 1887. 10. sz., 1889. 15. sz., 1892. 29. sz., 47. sz., 1894. 23. sz., 1906. 15. sz.
- Ország- Világ 1888. 18. sz., 1894. 24. sz., Egyetértés 1891. 21. sz.
- Wekerle Sándor és kabinetje. Politikai jellemrajzok. Kiadja a "Nemzet" szerkesztősége. Budapest, 1892. fénynyom.
- Dunántúli Képes Naptár 1892-re.
- Képes Családi Lapok 1892.
- Tapolcza és Vidéke 1895. 9. sz.
- Pallas Nagy Lexikona XVI. 1010. l.
- Sturm-féle Országgyűlési Almanach. Budapest, 1906. 263. l.
- Petrik, M. Könyvészet 1886-1900.

5. WEKERLE SÁNDOR, A SZABADKÖMŰVES

Wekerle Sándor Szabadkőművességről kevés adat érhető el. A Központi Levéltárban is csak felszínes levelek tekinthetők meg, de az a tény, hogy tagja volt eme írókat, politikusokat és más szabadelműű személyekből álló rendnek, figyelemre méltó.

A Szabadkőművesek egykori csoportját egyház igen erős és meghatározott erejét hivatott visszaszorítani, ez az alapelv irányította cselekvéseiket az emberek közti tolerancia és vallásszabadság megteremtéséhez.

A legszembetűnőbb Szabadkőműves, demokratikus politikai cselekedetei Wekerle Sándornak a polgári házasságkötés törvénybe iktatása, az állami anyakönyvezés, az izraelita vallás törvénybe iktatása és a vallás szabad gyakorlásáról volt. Bár a vallásszabadság törvényjavaslatot még a Wekerle Sándor kormánya nyújtotta be 1893-ban, ezek csak Bánffy Dezső miniszterelnöksége idején, 1895. október 1-én kerültek elfogadásra.

Ezek a törvények megalkotása Magyarországot egy nyitott, a demokrácia irányába haladó modern állam irányába fejlődő országgá tették, amely az akkori Európában helyt állt.

XIX. század végének, XX. század elejének magyar szabadkőművesei nevét tartalmazó lista

Benedek Elek, Heltai Jenő, Bölöni György, Ady Endre, Benczúr Gyula, Kisfaludi Strobl Zsigmond, Kosztolányi Dezső, Wekerle Sándor, Zwack Ákos, Jászi Oszkár, Benedek Marcell, Gundel János, Kernstok Mihály, Kresz Géza, Xántus János, Reinicz Béla, Bláthy Ottó, Kuncz Aladár, Liszt Ferenc, Móra Ferenc, Rózsahegyi Kálmán, Szabó Ervin...

Forrás: <http://vilagbiztonsag.hu/keptar/displayimage.php?pid=17433#>

6. WEKERLE HÁROM CSODÁJA

Áttekintve Wekerle Sándor kora gazdasági életét három lényeges témakört emelnék ki.

1. Gazdaságstratégia
2. Aranyvaluta
3. Államhitelek

6.1. Gazdaságstratégia

Wekerle Sándor, 1889. november 20-án tartott 1890. évi állami költségvetés tárgyalásán mondta: „Azt a kritikát nem fogadom el, a melyet a t. Képviselő urak felállítottak, mint hogyha ez a budget csak számszerű javulást képezne, mintha a kormány e számszerű javulással, ezzel a számszerűleg kisebb deficittel óhajtana beérni. Én azt hiszem, az igazgatás minden ágára kiterjedőleg, részint általános vonásokban, részben pedig a részletekre kiterjeszkedőleg is előadatott már a kormány programja és azt hiszem, hogy az expósé, a melyet a költségvetés alkalmával tartottam, szintén nem egy egyszerű számszerű kritikája, nem egy egyszerű számszerű feltüntetése a kormány működésének. (Élénk helyeslés jobb felől.) Én ott nemcsak felemlítetem, hanem hangsúlyoztam is, hogy én egyoldalú finánciális intézkedések által a mi államháztartásunk rendezését biztosítottak nem tekinthetem, hanem közgazdasági intézkedések által földművelési ügyünknek hatványozottabb fejlesztésére kell gondolni; sőt nem zárkoztam el azon mindenesetre jelentős s a mi viszonyaink közt igényelt nagyobb reformok felemlítéséről sem, melyek elől ki nem fogunk térhetni, mint a minők a közigazgatás reformja, az igazságügy reformálása, sőt a valutaügy szabályozása is.”

„ ...Magyarországot pénzügyi viszonyainak teljes rendezése, gazdasági állapotainak fokozatos, biztosított és nézetem szerint elmaradhatatlan fejlődésében semmi nem képes megakadályozni, ha csak nem az, hogy ha félreismerve a helyzetet, nem a gazdasági és culturális fejlődés criteriumait, hanem más, személyes motívumokat keverünk a vitákba, ez által akasztjuk meg a fejlődés különben elmaradhatatlan előhaladását.”

Wekerle előtt is két út állt: véghezviszi az akkor és most is helyesnek gondolt stratégiáját vagy Magyarország gazdasága szétforgácsolódik. Wekerle Sándornak sikerült keresztülvinnie reformjait és az ország helyzete stabilizálódott, a majd fejlődésnek indult.

Az eddig elvesztegetett évek rámutatnak arra, hogy nemcsak a retorika visszafogottabb, hanem a képességek is. Ezt feledbe bízunk abba, hogy Magyarországon is megvalósulnak az olyan gazdasági törekvések, melyek stabilizálhatják majd fejlődésnek indítják gazdaságunkat.

Darányi magyar és Auersperg osztrák mezőgazdasági miniszter gazdasági kiegyezési tárgyalása, mögöttük Wekerle Sándor 1907

Volt egyszer egy Magyarország. Szerkesztette: Gerő András-Jalovszky Katalin-Tomsics Emőke Balassi Kiadó-Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest, 1996, 30. kép.

6.2. Aranyvaluta és az EURÓ bevezetése

Az ezüst alapú Magyar gazdaságot szükségszerű volt átalakítani aranyalapú gazdaságra. A politikai és gazdasági környezet nem engedett meg más utat, kizárólag a felzárkózás útját az európai körülményekhez. A jövő igazolta Wekerle Sándor álmát!

Szomszédos országok javarészt teljesítették az Euró bevezetésének kritériumait, mi sem tehetünk másképp. Az Euró bevezetése elé, nekünk nem szabad akadályokat gördíteni, el kell fogadni és meg kell valósítani a józanész diktálta rendszert.

Akkor és most meghozni az ehhez szükséges döntések folyamatát, kitűzni a céljainkat csak úgy lehet, ha nemzeti konszenzust elértük. Ennek kialakítása sajnos hazánkban még várat magára, a társadalmi megosztottság miatt, de a magasabb érdekek miatt muszáj megcselekedni.

6.3. Államhitelek

Az 1874-ben felvett Európai pénzügyi történelem addigi legnagyobb hitele és a 2008-as, 12,5 milliárd EUR készenléti IMF hitelcsomag közötti azonosságot emelnénk ki.

Mindkét időben volt-van nehéz gazdasági helyzetben az ország, akkor és most is szükséges kiút egy nagyobb „rekorddöntő” hitel felvétele.

Horn Ede, a középpárt szónokának beszédéből idézve „ezen (Kerkápolyi által felvett) kölcsönnek az európai pénzügy újabbkor történetében nincs hasonmása. Alkotmányos állam, békés időben ily terhes feltételek alatt, kölcsönt sohasem vett fel. Ezen kölcsön feltételei egészen a keleti államok színvonalára helyezi Magyarországot, azon államok színvonalára, melyeknek jó hitelük nem is lehet, mivel ott sem igazság, sem szabadság, sem alkotmányosság nem védi. Ilyen feltételek alatt, azon a legdurvább, a legmegalázóbb kikötéseket elfogadni és semmit sem kapni ennek fejében, ily föltételek alatt kölcsönt felvenni nemcsak Magyarországnak a megbecstelenítése, hanem anyagi és szellemi megsemmisítése volna”.

Az akkori megszorítások már tartalmazták a felvett hitelt, de a szigorú gazdasági és adóreformok által megvalósult egyensúly igazolta azokat.

Napjainkban több vezető közgazdász elitélően nyilatkozik az IMF hitel felvételéről. Az idő fogja megadni a választ, hogy szükséges volt-e, és ha igen, épp ennyit felvenni.

7. ÖSSZEFOGLALÓ

A 19-edik század végéről és a 20-dik század elejéről szerzett tömérdek információ és adat megmutatta, hogy Magyarország a századforduló hajnalán egy csodálatos hely volt, ahol a gazdasági és társadalmi fejlődés egyaránt virágzott: munkalehetőség, beruházási kedv, kultúra és demokrácia. Irigylésre méltó évek voltak ezek.

Wekerle három csodája valóra vált, és bizonyíték arra, hogy bár a reformok fájdalmasak, megvalósításuk mégsem megvalósíthatatlan.

SUMMARY

Searching the immense information available from the end of the 19th and beginning of the 20th century I found that during that period Hungary was a wonderful place to live: economic growth, social development, occupation, investing companies, culture and democracy. Envable time to live in!

The three miracles of Wekerle did come true and is sore proof of understanding that although reforms can be painful they can be implemented.

8. FORRÁS ÉS HIVATKOZÁSI HELYEK

A magyar gazdaság átalakulása a reformkortól az I. világháborúig
www.moonshadow.hu/index.php?module=cikk&show=424

Gergely Jenő: *A polgári Európa küszöbén állva*, 1993.

Görög Staub Károly: *Wekerle Sándor élete, küzdelmei és alkotásai, 1848-1921.*
Emlékezéseim (gépirat) Wekerle Sándor múzeum, Mór

Heckenast Gusztáv: *Gazdaságpolitika a XVIII. Században*- Rubikon 1999, IX-X szám

Matlekovits Sándor: *Wekerle Sándor Emlékezete 1922* – Matlekovits Sándor lap és
könyvkiadó Rt

Magyarország a XX. században: *A polgárosodás fél évszázada (1867-1914)*
<http://mek.niif.hu/02100/02185/html/3.html>

Politikai jellemrajzok: *Wekerle Sándor és kabinetje*, Bp., 1892. 73., Atheneum R. Társulat
Könyvnyomdája

Wekerle Sándor: *A magyar parlament* (In: Az ezeréves Magyarország múltjából és jelenéből,
szerk.: Gelléri Mór, Bp. 1896, p. 47-54

Harmat Árpád Péter: *Magyarország gazdasági viszonyai 1848-1914*
<http://tortenelemklub.com/magyar-toertenelem/dualizmus-kora-1867-1918/56-magyarorszag-gazdasagi-viszonyai-1848-es-1914-koezoett>

Iparjogvédelmi dokumentumok, Wekerle Sándor múzeum, Mór